

Conversational Dominance in Thai Language and Factors Relating to Social Status: A Case Study of Conversation between Teachers and Students in Mister O Corpus

การครอบครองการสนทนาในภาษาไทยกับปัจจัยสถานภาพทางสังคม:

กรณีศึกษาการสนทนายวาระหว่างครูกับนักเรียน

จากฐานข้อมูล Mister O Corpus

Narisra Hasanam*

Natthaporn Panpothong

นริศรา ทาสนาม

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง

Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding author*

e-mail: narisara-bow@hotmail.com

Received 01-05-2021

Revised 28-09-2021

Accepted 13-05-2022

Abstract

Conversational dominance is a significant topic of scholarly interest. This article aimed to examine conversational dominance in Thai language in relation to status. The research focused on the relationship between teachers and students as a representative of different statuses. The data was elicited from two sets of conversations in Mister O Corpus: 9 pairs of task-based conversations and 9 pairs of experience-exchanged conversations. The entire length was 145.3 minutes. The frameworks proposed by Linell et al. and Itakura were adopted in this study. The findings revealed that status affected conversational dominance in Thai society. In other words, the teachers dominated the conversations in terms of length and sequence of turns. Nonetheless, it was found that both teachers and students attempted to dominate their interactions when it came to participation. This finding significantly reflected that the teacher-student relationship in present day Thai society is likely to have less power distance.

Keywords: conversational dominance, teachers and students, Mister O Corpus, social status, conversation analysis

บทคัดย่อ

การครอบครองการสนทนาเป็นหัวข้อหนึ่งที่สำคัญที่นักสนทนาวิเคราะห์สนใจศึกษา บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการครอบครองการสนทนาในภาษาไทยกับปัจจัยเรื่องสถานภาพ โดยใช้คู่ความสัมพันธ์ครู-นักเรียนเป็นตัวแทนของคู่สนทนาที่มีสถานภาพต่างกัน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากฐานข้อมูลชุดมิสเตอร์โอ 2 ชุด ได้แก่ การสนทนาแบบเน้นภารกิจ จำนวน 9 คู่ และการสนทนาแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จำนวน 9 คู่ ความยาวทั้งสิ้น 145.3 นาที ใช้กรอบการวิเคราะห์ของลินเนลล์และคนอื่นๆ และของอิทาคูระ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษพบว่า ปัจจัยสถานภาพมีผลต่อการครอบครองการสนทนาในสังคมไทย กล่าวคือ ครูครอบครองการสนทนาในด้านความยาวของผลัดและด้านการลำดับผลัด อย่างไรก็ตาม ครูและนักเรียนต่างฝ่ายต่างพยายามครอบครองการสนทนาในด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นข้อค้นพบสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในสังคมไทยปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีระยะห่างเชิงอำนาจน้อยลง

คำสำคัญ: การครอบครองการสนทนา ครูและนักเรียน ฐานข้อมูลชุดมิสเตอร์โอ ปัจจัยสถานภาพทางสังคม สนทนาวิเคราะห์

บทนำ

“การครอบครองการสนทนา” คือการที่ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีแนวโน้มที่จะควบคุมการสนทนาทั้งในแง่ปริมาณของพื้นที่ในการพูด สิทธิในการพูด รวมถึงทิศทางในการสนทนาด้วย (Adelswärd et al., 1987; Linell, Gustavsson, & Juvonen, 1988; Itakura, 2001a, 2001b) ในการสนทนาทั่วไป โดยปกติผู้ร่วมสนทนาจะมีบทบาทไม่สมมาตรกันในการสนทนา ซึ่งน่าจะมีผลมาจากปัจจัยทางสังคมบางประการ

ปัจจัยทางสังคมที่นักวิจัยด้านการครอบครองการสนทนาส่วนใหญ่สนใจศึกษาคือ ปัจจัยเพศ (Zimmerman & West, 1975; Kollock et al., 1985; West & Garcia, 1988; Bilous & Krauss, 1988; Itakura & Tsui, 2004; Saisuan, 2017) ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Zimmerman & West ที่ศึกษาการกล่าวแทรก การกล่าวพร้อมกัน และช่วงเงียบ ผลการศึกษพบว่า ในการสนทนาระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เพศชายกล่าวแทรกมากกว่าเพศหญิง เพศชายกล่าวพร้อมกันแต่เพศหญิงแทบจะไม่กล่าวพร้อมกัน เพศหญิงจะมีช่วงเงียบระหว่างผลัดการสนทนามากกว่าเพศชาย งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นความไม่สมมาตรกัน (asymmetric) ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมสนทนาเพศชายกับเพศหญิง ที่สำคัญยังแสดงให้เห็นการควบคุมทั้งระดับจุลภาคและมหภาค ในระดับจุลภาคหมายถึงการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาพบว่า เพศชายมีแนวโน้มที่จะครอบครองการสนทนาเหนือเพศหญิง อันสะท้อนให้เห็นการควบคุมระดับมหภาคหรือระดับโครงสร้างทางสังคมว่า เพศชายมีอำนาจเหนือกว่าเพศหญิงด้วย

นอกจากปัจจัยเพศแล้ว ปัจจัยสถานภาพทางสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Mayouf (2014) และ Ueno (2012) ที่ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนจากคลังข้อมูลชุดมิสเตอร์โอ (Mister O Corpus) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกับครูในสังคมลิเบียมีแนวโน้มที่จะมีระยะห่างเชิงอำนาจมาก ครูจะกล่าวปฏิเสธนักเรียนอย่างตรงไปตรงมา และเป็นผู้ควบคุมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ Mayouf อธิบายว่า พฤติกรรมการใช้ภาษาดังกล่าวมาจากความคิดในสังคมที่ว่า “Whoever taught me a letter, I should become a slave to him.” (ใครก็ตามที่สอนหนังสือฉัน ฉันก็ควรจะกลายเป็นทาสของเขา) ส่วนในสังคมญี่ปุ่น ครูจะใช้คำถามตักเตือนนักเรียนเพื่อแนะนำประเด็นให้นักเรียนเล่าเรื่อง พิจารณาและตัดสินเรื่องที่นักเรียนเล่า Ueno อธิบายว่า ครูในสังคมญี่ปุ่นมีบทบาทคล้ายพ่อและแม่ ตัวอย่างทั้งสองนี้สะท้อนให้เห็นสองประการ ประการแรก การศึกษาการปฏิสัมพันธ์สะท้อนบทบาทของนักเรียนกับครูในสังคม และประการที่สอง แม้จะเป็นคู่ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูเหมือนกัน แต่การศึกษาการปฏิสัมพันธ์กลับสะท้อนให้เห็นบทบาทและระยะห่างเชิงอำนาจระหว่างนักเรียนกับครูที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าสถานภาพทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งที่จะนำมาศึกษา

สถานภาพเป็นปัจจัยทางสังคมหนึ่งที่สำคัญในสังคมวัฒนธรรมไทย จะเห็นได้จากงานวิจัยด้านวัฒนธรรมที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน (Am-Ugdom, 2007; Bunnag, 2007; Vacharasuan, 2004; Patcharatmora, 2001; Panpothong, 2001) ในฐานะเป็นตัวแทนคู่ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ครูเป็นผู้มีสถานภาพสูงในสังคมไทย (Bandhumedha, 1998 : 120) นักเรียนกับครูเป็นคู่ความสัมพันธ์ที่มีสถานภาพแตกต่างกันอย่างเด่นชัดในสังคมไทย และมีโอกาสที่จะปฏิสัมพันธ์กันมากกว่าคู่ความสัมพันธ์อื่น (Vacharasuan, 2004 : 3) ผลการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า ปัจจัยสถานภาพทางสังคมมีผลต่อการเลือกกลวิธีทางภาษาและ/หรือความถี่ของกลวิธีทางภาษาในแต่ละวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่า สถานภาพทางสังคมน่าจะมีผลต่อการครอบครองการสนทนาด้วยเช่นกัน

งานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นการศึกษาการใช้ถ้อยคำเพื่อสื่อเจตนา จึงแทบจะยังไม่มียานวิจัยใดศึกษากลไกในการสนทนากับปัจจัยสถานภาพทางสังคมในภาษาไทย อีกทั้ง ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนนอกจากจะเป็นตัวแทนคู่ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่ากันแล้ว ยังเป็นคู่ความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะและน่าสนใจ

แม้ว่าอาจจะมีงานด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ในสังคมไทยว่า ครูเป็นผู้มีบุญคุณรองจากพ่อและแม่ (Smuckarn, 1998 : 166) ศิษย์จะต้องกตัญญูรู้คุณครูบาอาจารย์ (Suphab, 1991 : 13) อีกทั้งยังมีพิธีไหว้ครูที่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยเคารพครู ยึดถือครูเป็นปูชนียบุคคล (Wannaprasert, 1979 : 185) แต่สภาพสังคมปัจจุบันอาจจะมีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาปีพุทธศักราช 2542 เดิมครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้กลายเป็นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Sinlarat, 2014 : 23-24) ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูในสังคมไทยปัจจุบันยังคงเป็นเช่นเดิมเหมือนกับงานในอดีตที่ได้กล่าวไว้หรือไม่ ฉะนั้นงานวิจัยนี้จะทำให้เข้าใจถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูในปัจจุบันซึ่งอาจต่างจากอดีตผ่านการศึกษาค้นคว้าการครอบครองการสนทนา

ตามทฤษฎีศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองการสนทนาในภาษาไทย พบว่างานวิจัยกลุ่มนี้มุ่งศึกษาการครอบครองการสนทนาที่สัมพันธ์กับปัจจัยเรื่องประเภทข้อมูลการสนทนา ได้แก่ ประเภทการสนทนาที่มีระดับความเป็นทางการแตกต่างกัน (Rasikawan, 2001) และการสนทนาในห้องสนทนาออนไลน์ (Panyametheekul, 2006) อีกทั้งยังมุ่งศึกษาการครอบครองการสนทนาที่สัมพันธ์กับปัจจัยเพศ (Saisuwan, 2017) เท่าที่ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมพบว่ายังไม่พบงานวิจัยใดที่ศึกษาการครอบครองการสนทนาในภาษาไทยกับปัจจัยสถานภาพทางสังคมของคู่ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการครอบครองการสนทนาในด้านความยาวของผลัด ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการลำดับผลัดในการสนทนาที่ผู้ร่วมสนทนามีสถานภาพต่างกัน โดยใช้กรณีศึกษาการสนทนาระหว่างครูกับนักเรียนจากฐานข้อมูลชุดมิสเตอร์โอ บทความนี้มี 5 ส่วน ได้แก่ 1) บทนำ 2) แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ขั้นตอนการวิจัยและข้อมูล 4) ผลการวิจัย และ 5) สรุปและอภิปรายผล

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นิยามของการครอบครองการสนทนา

Linell, Gustavsson, & Juvonen (1988) ให้คำจำกัดความไว้ว่า การครอบครองการสนทนาหรือการมีอำนาจเหนือกว่าในการสนทนาคือการควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของการปฏิสัมพันธ์หรือก็คือพื้นที่หรือประเด็นที่ทุกคนเข้ามาร่วมปฏิสัมพันธ์หรือสนทนากัน ซึ่งเรียกว่า “floor”

To be dominant in a dialogue is to control a major part of the territory which is to be shared by the parties, that is, the interactional space, the discourse ratified and jointly attended to by the actors (what is normally called ‘the floor’).

(Adelswärd et al., 1987 : 314; Linell et al., 1988 : 415)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่า Linell และคณะให้คำจำกัดความการครอบครองการสนทนาจากมุมมองในด้านปริมาณของการครองผลัด กล่าวคือ ผู้ครอบครองการสนทนาจะต้องเป็นผู้ที่ครองผลัดในพื้นที่การปฏิสัมพันธ์มากกว่าผู้ร่วมสนทนาคนอื่น ๆ

นอกจากนี้ Itakura (2001) ให้คำจำกัดความว่า การครอบครองการสนทนาคือการที่ผู้ร่วมสนทนาคนใดคนหนึ่งมีแนวโน้มที่จะควบคุมการปฏิสัมพันธ์ของคู่สนทนาในการปฏิสัมพันธ์ครั้งหนึ่ง ดังนั้นจึงมองว่าการครอบครองการสนทนาเป็นตัวบ่งชี้ผลการควบคุมการปฏิสัมพันธ์ในการสนทนามากกว่าที่จะมองว่าเป็นตัวบ่งชี้เจตนาของตัวผู้พูด ดังข้อความต่อไปนี้

Conversational dominance is defined as one speaker's tendency to control the other speaker's conversational actions over the course of an interaction. It is thus a marker of the interactional effects of controlling actions during conversation, rather than a marker of speaker intent (Tannen, 1994; Gunnarsson, 1997).

(Itakura, 2001 : 1862)

จากคำจำกัดความข้างต้น จะเห็นว่า Itakura ให้คำจำกัดความการครอบครองการสนทนาจากมุมมองในด้านการปฏิสัมพันธ์หรือการกระทำของผู้ร่วมสนทนา อีกทั้งการกระทำนั้นจะต้องมีอิทธิพลหรือควบคุมผู้ร่วมสนทนาและส่งผลต่อทิศทางในการสนทนาด้วย

จากการศึกษานิยามที่มีผู้เสนอไว้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนิยามการครอบครองการสนทนาว่า การครอบครองการสนทนาคือการที่ผู้ร่วมสนทนาคนใดคนหนึ่งมีแนวโน้มที่จะควบคุมลักษณะการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาทั้งในแง่ปริมาณของพื้นที่ในการพูด สิทธิในการพูดของผู้ร่วมสนทนา รวมถึงทิศทางในการสนทนาด้วย (Adelswärd et al., 1987; Linell et al., 1988; Itakura, 2001a, 2001b)

¹ ครูกับนักเรียนในงานวิจัยนี้ หมายถึง ผู้ที่มีสถานภาพเป็นผู้สอนและนักเรียน ในกรณีนี้คืออาจารย์มหาวิทยาลัยและนิสิตระดับปริญญาตรี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองการสนทนาจะแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) งานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลภาษาอื่น ๆ และ 2) งานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลภาษาไทย ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองการสนทนาที่ศึกษาข้อมูลภาษาอื่น ๆ

งานวิจัยกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องเพศและเรื่องประเภทของการสนทนาเป็นหลัก

1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองการสนทนากับปัจจัยเพศ

ประเด็นเรื่องเพศเป็นประเด็นหนึ่งที่ได้รับคามสนใจเป็นอย่างมากในการศึกษาการครอบครองการสนทนา ในที่นี้จะนำเสนองานวิจัยของ Zimmerman & West (1975) Bilous & Krauss (1988) และ Itakura & Tsui (2004)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองการสนทนากับปัจจัยเพศส่วนใหญ่จะเลือกใช้ลักษณะการปฏิสัมพันธ์หลายมิติเป็นตัวชี้วัดการครอบครองการสนทนา Zimmerman & West เลือกพิจารณาจากการกล่าวแทรก การกล่าวพร้อมกัน ช่วงเงียบ Bilous & Krauss เลือกพิจารณาจากการกล่าวแทรก จำนวนคำ ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟัง ช่วงหยุด การหัวเราะ ส่วน Itakura & Tsui เลือกพิจารณาจากมิติการครอบครองการสนทนาในด้านการลำดับผลัดและการมีส่วนร่วมในการสนทนา ตัวชี้วัดที่ใช้ศึกษาการครอบครองการสนทนาในด้านการมีส่วนร่วมคือการกล่าวแทรกและการกล่าวพร้อมกันที่จำกัดสิทธิ์ของคู่สนทนาได้อย่างสมบูรณ์ จะเห็นว่า ตัวชี้วัดหลักที่ใช้ในงานวิจัยกลุ่มนี้คือการกล่าวแทรก/การกล่าวพร้อมกัน

ข้อมูลการสนทนาที่ใช้ในงานวิจัยกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเลือกใช้การสนทนาในสถาบันการศึกษา เช่น การสนทนายระหว่างนักเรียน (Bilous & Krauss, 1988; Itakura & Tsui, 2004) ผู้วิจัยมองว่า ส่วนหนึ่งอาจต้องการควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะมีผลต่อการศึกษา

งานวิจัยกลุ่มนี้ทำให้เห็นว่าปัจจัยเพศมีผลต่อการครอบครองการสนทนา อาจเนื่องมาจากเพศชายและเพศหญิงถูกหล่อหลอมมาแตกต่างกัน ส่งผลให้มีวิถีปฏิบัติในกระทำการทางสังคมหรือวิถีในการปฏิสัมพันธ์ต่างกัน เมื่อเพศชายและเพศหญิงปฏิสัมพันธ์กัน อาจจะทำให้มีมุมมองหรือความคาดหวังต่อคู่สนทนาต่างกัน ดังนั้นจึงเห็นว่า การครอบครองการสนทนาจึงเป็นมิติหนึ่งที่สำคัญ อันจะทำให้เห็นวิถีปฏิบัติในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาต่างเพศที่แตกต่างกัน และจะทำให้เข้าใจความแตกต่างของคู่สนทนาต่างเพศมากขึ้น

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองการสนทนากับประเภทของการสนทนา

งานวิจัยกลุ่มนี้เป็นการศึกษาการครอบครองการสนทนาในข้อมูลบทสนทนาชนิดใดชนิดหนึ่งเพื่อศึกษาความไม่สมมาตรกันระหว่างผู้ร่วมสนทนาในการสนทนา และ/หรือเปรียบเทียบกับบทสนทนาประเภทอื่น ๆ ประเภทบทสนทนาที่ใช้ศึกษาส่วนใหญ่เป็นการสนทนาเชิงสถาบัน (Institutional talk) เนื่องจากมองว่าบริบทเชิงสถาบันเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีความไม่สมมาตรสูง (Adelswärd et al., 1987 : 325) เช่น การสัมภาษณ์ระหว่างหมอกับคนไข้ การสนทนาในการเรียนภาษา (Linell et al., 1988) การพิจารณาคดีในศาล (Linell et al., 1988; Adelswärd et al., 1987) การสนทนาภายในครอบครัวระหว่างพ่อแม่และลูก (Greif, 1980) เป็นต้น

งานวิจัยที่กล่าวถึงข้างต้นส่วนใหญ่จะเลือกศึกษาลักษณะการปฏิสัมพันธ์หลายมิติ กล่าวคือ Linell et al. (1988) พิจารณาจากมิติการครอบครองการสนทนา 3 มิติ ได้แก่ 1) ด้านการลำดับผลัด 2) ด้านประเด็นในการสนทนา และ 3) ด้านปริมาณ และ Greif พิจารณาจากการกล่าวแทรก การกล่าวพร้อมกัน จำนวนคำในการพูด ส่วน Adelswärd et al. พิจารณาจากจำนวนผลัด การลำดับผลัดตามแนวคิดของ Linell ประเภทคำถามในหน่วยเริ่มกับการตอบคำถาม ถ้อยคำตอบขนาดสั้น ช่วงของการเล่าเรื่องและการยื่นคำขาดสุดท้ายของจำเลย จะเห็นว่างานวิจัยนี้ค่อนข้างให้ความสำคัญกับกลวิธีการใช้ภาษาในการสนทนาเพื่อพิจารณาร่วมกับตัวชี้วัดอื่น ๆ

การศึกษางานวิจัยกลุ่มนี้ทำให้เห็นว่า ประเภทการสนทนามีผลต่อบทบาทของผู้ร่วมสนทนาในการครอบครองการสนทนา โดยเฉพาะการสนทนาเชิงสถาบัน ผู้ร่วมสนทนามีบทบาทในการสนทนาที่ไม่เท่าเทียมกัน อาจกล่าวได้ว่าบทบาทของผู้ร่วมสนทนาเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดบทบาทในการครอบครองการสนทนา อันแสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับทางสังคมในแต่ละสถานการณ์ด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองการสนทนาที่ศึกษาข้อมูลภาษาไทย

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่างานวิจัยที่ศึกษาการครอบครองการสนทนาในภาษาไทยให้ความสนใจกับประเด็นเรื่องประเภทการสนทนา (Rasikawan, 2001; Panyametheekul, 2006) และประเด็นเรื่องเพศ (Saisuwan, 2017) กล่าวคือ งานวิจัยของ Rasikawan ศึกษาประเภทการสนทนาที่มีปัจจัยเรื่องสถานการณ์การสื่อสารที่มีระดับแตกต่างกัน ในขณะที่งานวิจัยของ Panyametheekul เป็นการวิเคราะห์กรอบแนวคิดที่จะใช้ในการศึกษาข้อมูลการสนทนาประเภทเฉพาะแบบ “ห้องสนทนา” หรือ Chat Room ส่วนงานวิจัยของ Saisuwan ศึกษาประเด็นเรื่องเพศ

ส่วนกรอบการวิเคราะห์และลักษณะการปฏิสัมพันธ์ที่ใช้ในการศึกษา Rasikawan และ Saisuwan ใช้กรอบการศึกษาที่มีลักษณะการปฏิสัมพันธ์หลายมิติ กล่าวคือ งานวิจัยของ Rasikawan ใช้ 2 มิติหลัก ได้แก่ 1) การครอบครองเชิงปริมาณ โดยวิธีการนับจำนวนคำ จำนวนผลัด และความยาวของผลัดโดยเฉลี่ย และ 2) การครอบครองเชิงปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การกล่าวแทรกและฉกฉวยการสนทนา ส่วนงานวิจัยของ Saisuwan เลือกศึกษาตามแนวคิดของ Itakura & Tsui (2004) ซึ่งมี 2 มิติ คือ การครอบครองการสนทนาในด้านการลำดับผลัดและด้านการมีส่วนร่วม

กล่าวโดยสรุป เท่าที่ทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาการครอบครองการสนทนาในข้อมูลภาษาไทย พบว่ายังไม่มียานวิจัยใดศึกษาการครอบครองการสนทนากับปัจจัยสถานภาพทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการครอบครองการสนทนาโดยพิจารณาจากลักษณะการปฏิสัมพันธ์ 3 มิติ ได้แก่ ด้านความยาวของผลัด ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการลำดับผลัด สาเหตุที่เลือกพิจารณา 3 มิตินั้น เนื่องจากจะทำให้การศึกษาการครอบครองการสนทนารอบด้าน กล่าวคือ เป็นการศึกษาทั้งด้านปริมาณพื้นที่ในการพูด การชิงผลัด และการควบคุมทิศทางปฏิสัมพันธ์ นอกจากนี้ สาเหตุที่เลือกนำกรอบการวิเคราะห์ Linell et al. (1988) และ Itakura (2001a, 2001b) มาประยุกต์ใช้ประกอบกัน เนื่องจากเป็นกรอบการวิเคราะห์ที่ใช้ในการศึกษาภาษาต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย จึงจะนำเสนอแต่ละมิติต่อไปนี้

1. การครอบครองการสนทนาในด้านความยาวของผลัด เป็นการศึกษาการครอบครองการสนทนาในเชิงพื้นที่หรือการที่ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของการปฏิสัมพันธ์ (Adelswärd et al., 1987; Linell et al., 1988) โดยพิจารณาจากความยาวของผลัดโดยเฉลี่ยขั้นตอนการวิเคราะห์คือ นำจำนวนคำหารจำนวนผลัดทั้งหมดของผู้ร่วมสนทนาแต่ละฝ่าย วิธีการพิจารณาคือ ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดมีความยาวของผลัดโดยเฉลี่ยมากกว่า ฝ่ายนั้นจะเป็นฝ่ายครอบครองการสนทนาในด้านความยาวของผลัด

ในการพิจารณาคำ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) เพื่อนับจำนวนคำ ทั้งนี้ จะไม่นับถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ปรากฏขณะที่ผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายกำลังพูดอยู่ เนื่องจากจะนับเฉพาะจำนวนคำที่เป็นผลัดเท่านั้น

ส่วนการพิจารณาผลัดการสนทนา (turn) หรือช่วงการพูดของผู้พูดแต่ละคน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาผลัดตามแนวคิดของ Tannen (1984/2005; Rasikawan, 2001) ซึ่งจำแนกลักษณะที่เป็นผลัดและไม่เป็นผลัดออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. ช่วงการพูดของผู้ร่วมสนทนาตั้งแต่เริ่มพูดจนถึงจุดที่ผู้พูดหยุดพูดและเปลี่ยนตัวผู้ร่วมสนทนา ทั้งนี้ ผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายไม่ได้กล่าวแทรกหรือกล่าวซ้อนขึ้น นับเป็น 1 ผลัด
2. แม้ว่าผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายจะกล่าวแทรกหรือกล่าวซ้อนขึ้นก็ตาม ช่วงการพูดของผู้ร่วมสนทนาตั้งแต่เริ่มพูดจนถึงจุดที่ผู้พูดหยุดพูดและเปลี่ยนตัวผู้ร่วมสนทนา นับเป็น 1 ผลัด
3. ช่วงการพูดของผู้ร่วมสนทนาที่กล่าวแทรกหรือกล่าวพร้อมกันในขณะที่ผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายกำลังพูด นับเป็น 1 ผลัด
4. ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังชนิดที่ใช้เพื่อแสดงว่าผู้ฟังกำลังฟังผู้พูดอยู่ แต่ไม่ปรากฏขณะที่ผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายกำลังพูดอยู่ หรือที่เรียกว่า feedback นับเป็น 1 ผลัด
5. ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังชนิดที่ใช้เพื่อแสดงว่าผู้ฟังกำลังฟังผู้พูดอยู่ แต่ปรากฏขณะที่ผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายกำลังพูดอยู่ หรือที่เรียกว่า back channelling ไม่นับเป็นผลัด

2. การครอบครองการสนทนาในด้านการมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาการครอบครองการสนทนาในการชิงพื้นที่หรือก็คือ การที่ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจำกัดสิทธิในการพูดของผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายด้วยการกล่าวแทรกหรือการกล่าวพร้อมกัน² ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Itakura (2001) เนื่องจาก Itakura มองว่า การกล่าวแทรกและการกล่าวพร้อมกันจะต้องเป็นการชิงผลัดจนทำให้ผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายหยุดครองผลัด วิธีการพิจารณาคือ ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดมีจำนวนการกล่าวแทรกหรือการกล่าวพร้อมกันที่จำกัด สิทธิผู้สนทนาได้อย่างสมบูรณ์ถี่มากกว่า ฝ่ายนั้นจะเป็นฝ่ายครอบครองการสนทนาในด้านการมีส่วนร่วม

3. การครอบครองการสนทนาในด้านการลำดับผลัด เป็นการศึกษาการครอบครองการสนทนาในแง่ของการนำทาง หรือควบคุมการกระทำของผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่าย (Linell et al., 1988) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นการควบคุมทิศทางทางปฏิสัมพันธ์ (Itakura, 2001) ผู้วิจัยนำกรอบการวิเคราะห์ของ Linell et al. (1988) Gustavsson (1988) และ Linell & Gustavsson (1987) มาประยุกต์ใช้ เนื่องจากการรอบการวิเคราะห์นี้ครอบคลุมทั้งในแง่ของการเชื่อมโยงความ³ ประเด็นในการสนทนา ถ้อยคำตอบขนาดสั้น และการเปิด-ปิดการสนทนา นอกจากนี้ ยังจำแนกชนิดของผลัดและกำหนดค่าน้ำหนักพลังของผลัดแต่ละชนิดอย่างชัดเจน

กรอบการวิเคราะห์นี้ใช้แนวคิด IR Analysis หรือแนวคิดเรื่องหน่วยเริ่มและหน่วยตอบโดยนำเรื่องการเชื่อมโยงความมาพัฒนา หน่วยในการวิเคราะห์คือผลัด Linell กำหนดลักษณะพื้นฐานของผลัดออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือหน่วยเริ่มที่มีพลัง หรือหน่วยเริ่มที่ต้องการคำตอบ (soliciting initiatives) เป็นหน่วยเริ่มที่ผู้พูดต้องการคำตอบจากคู่สนทนาอย่างชัดเจน (Linell et al., 1988; Linell, 1998) เช่น คำถามแบบถามเนื้อความ คำถามแบบเลือกให้ตอบ คำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธที่ลงท้ายด้วย ไหม หรือยัง หรือเปล่า รวมถึงการขอร้องให้กระทำทันที (Linell, 1998)

ส่วนลักษณะที่สองคือหน่วยเริ่มที่มีพลังน้อยหรือหน่วยเริ่มที่ไม่ต้องการคำตอบ (non-soliciting initiatives) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะย่อยคือ 1) หน่วยเริ่มที่กล่าวยืนยัน (assertive initiative) เป็นหน่วยเริ่มที่ผู้พูดกล่าวยืนยันบางสิ่งบางอย่าง และ 2) หน่วยเริ่มที่กล่าวชวนให้คู่สนทนาตอบ (submissive initiative) เป็นหน่วยเริ่มที่เสนอข้อเสนอมเพื่อแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องการคำตอบจากคู่สนทนาอย่างชัดเจน แต่มักจะเป็นการชวนให้คู่สนทนาตอบ (Linell et al., 1988; Linell, 1998; Gustavsson, 1988) เช่น คำถามแบบตอบรับ-ปฏิเสธที่ลงท้ายด้วย หรือ ใช่ไหม ใช่ปะ เนอะ/เนาะ ตี๋มัย/ตี๋มะ ถูกมัย/แมะ ไต๋มะ ไต๋ปะ เป็นไป ได้มัย

เมื่อพิจารณาลักษณะพื้นฐานของผลัดแล้ว จะต้องพิจารณานชนิดย่อยของผลัดและค่าน้ำหนักพลังของผลัดแต่ละชนิด ซึ่ง จำแนกเป็น 18 ชนิด⁴ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำชนิดของผลัดของ Linell et al. (1988) มาปรับและพิจารณาจัดกลุ่ม ดังตารางต่อไปนี้

Table 1 Linell's analytical criteria

No.	Type of conversational turn	Strength	Symbol	Weight
1. Topic shift (การเปลี่ยนประเด็นใหม่)	Turn involves an initiative on a new and	strong	>	(6)
	independent topic ('free initiative' with	weak	Λ	(5)
	no retroactive part).			

² ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้นิยามการกล่าวแทรกและการกล่าวพร้อมกันตามแนวคิดของ Zimmernan & West (1975) ที่อธิบายว่า การกล่าวแทรกคือการที่ผู้ร่วมสนทนากล่าวซ้อนขึ้นในตำแหน่งที่ไม่ใช่จุดที่มีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนตัวผู้ร่วมสนทนา ส่วนการกล่าวพร้อมกันคือการที่ผู้ร่วมสนทนา กล่าวซ้อนขึ้นในตำแหน่งที่เป็นจุดที่มีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนตัวผู้ร่วมสนทนา

³ ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “การเชื่อมโยงความ” แทนคำว่า “coherence” ในภาษาอังกฤษ ส่วน The Royal Institute (2014) ใช้คำว่า “การเกาะเกี่ยวความ” และให้ความหมายว่า ความสัมพันธ์ที่ทำให้ถ้อยคำที่กล่าวออกมาในการสนทนาหรือประโยคต่าง ๆ ในข้อเขียนมีความหมายเกาะเกี่ยวต่อเนื่องกันอย่างมีเหตุมีผล การเกาะเกี่ยวกันอาจมาจากข้อมูลที่คู่สนทนามีร่วมกัน (2014: 72)

⁴ ถ้อยคำที่ไม่พิจารณาให้เป็นผลัดและไม่ให้ค่าน้ำหนักพลังของผลัดคือ ถ้อยคำแสดงการเป็นผู้ฟังที่ปรากฏภายในผลัดของผู้พูดที่กำลังพูดอยู่ ส่วนถ้อยคำที่กำหนดให้เป็นผลัดแต่ไม่พิจารณาค่าน้ำหนักพลังของผลัด ได้แก่ 1) ผลัดที่ล้มเหลวหรือถ้อยคำที่ต่างไปจากปกติ (marked) อาจเกิดจากการถูกขัดจังหวะ ถูกละทิ้ง หรือถ้อยคำที่กล่าวไปแล้วแต่ไม่มีอิทธิพลต่อถ้อยคำถัดไปในการปฏิสัมพันธ์ กำหนดให้ใส่สัญลักษณ์ x และ 2) ถ้อยคำที่ไม่ได้ยืนหรือไม่สามารถเข้าใจได้ กำหนดให้ใส่สัญลักษณ์ ?

Table 1 Linell's analytical criteria (cont.)

No.	Type of conversational turn	Strength	Symbol	Weight
2.	Link to the non-local turn (การไม่เชื่อมโยงกับผลัดใกล้เคียง)	strong	..>	(5)
		weak	..Λ	(4)
		- Turn with clear properties of both response and initiative.		
		- Non-locally linked initiative.		
3.	Link to the interlocutor's preceding turn (การเชื่อมผลัดก่อนหน้าของคู่สนทนา)	strong	:>	(5)
		weak	: Λ	(4)
		- The retroactive part is linked to a specific nonadjacent turn further back in the preceding dialogue.		
		- The retroactive part is non-focally linked to the interlocutor's preceding turn.		
4.	Link to the speaker's own preceding turn (การเชื่อมกับผลัดก่อนหน้าของตนเอง)	strong	< = >	(5)
		weak	< = Λ	(4)
		- A nonfocal link usually involves remarking on, or challenging, the form and/or function of the interlocutor's preceding turn (compare metacommunicative conversational contributions).		
		- Turn with clear properties of both response and initiative.		
5.	Link to the interlocutor's adjacent turn (การเชื่อมกับคู่ถ้อยของคู่สนทนา)	strong	< >	(4)
		weak	< Λ	(3)
		- The retroactive part (response aspect) is linked to the main content of interlocutor's preceding (adjacent) turn.		
		- The proactive part (initiating aspect) involves a strong initiative.		

Table 1 Linell's analytical criteria (cont.)

No.	Type of conversational turn	Strength	Symbol	Weight
	- < Λ is similar to < > except that the proactive part is a weak initiative. - < > and < Λ are expanded responses, in which the speaker gives something more than is minimally required or requested by the interlocutor's preceding initiative (compare 'minimal response'). - < Λ is the prototypical expanded response, since it does not in itself involve any strong initiative.			
6.	Deferring question (การถามแบบคล้อยตาม)	- Turn is linked to the interlocutor's preceding turn but deferring rather than in itself providing the adequate response to that turn. - This type of contribution involves a very weak initiative, subordinated to the interlocutor's preceding turn, and has no further initiating properties of its own. - $\rightarrow$ is a deferring question asking for repetition, confirmation, or simple clarification of something contained in the interlocutor's preceding turn.	$\rightarrow$	(2)
7.	Inadequate response (หน่วยตอบที่ไม่เพียงพอเหมาะสม/ คู่สนทนาไม่ได้คาดหวัง)	- Turn is linked to, or at least is possibly linked to, the interlocutor's adjacent turn and involves no initiating properties. - The turn is treated by the interlocutor as NOT satisfying the demands of, or as not even conditionally relevant to, his own preceding initiative. - — is a (minimal and) inadequate response.	—	(1)
8.	Minimal response/ Adequate response (ถ้อยคำตอบขนาดเล็ก/ที่เพียงพอเหมาะสม)	- Turn is linked to, and treated as satisfying the demands of, a nonadjacent initiative and involves no initiating properties. - $\cdot\cdot<$ is a nonlocal minimal response to a nonadjacent initiative, for example to a question posed at an earlier point in the dialogue.	$\cdot\cdot<$	(3)
	- Turn is linked to the interlocutor's adjacent turn and involves no initiating properties (minimal response). - The turn is treated by the interlocutor as satisfying the demands of (being conditionally relevant to) his own preceding initiative (adequate response).		<	(2)

Table 1 Linell's analytical criteria (cont.)

No.	Type of conversational turn	Strength	Symbol	Weight
9.	Turn opening- closing the topic (การเปิด-ปิดการสนทนาประเด็น)	- Turn lacks substantial content but involves an initiative (such as a proposal) to open a new topic or subgame (the topic to be introduced in the speaker's next turn). - (> is a preparatory initiative or preinitiative.	(>	(3)
	- Turn closing, or proposing to close, the current topic or subgame, and involving no further new initiatives. - The closing aspect has to be clearly marked; otherwise, an unmarked coding, < or < Λ , must be used.	<		(3)

(Linell et al., 1988 : 439-440)

วิธีการพิจารณาคือ ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดมีค่าน้ำหนักพลังของผลัตมากกว่า ฝ่ายนั้นจะเป็นผู้ครอบครองการสนทนาในด้าน การลำดับผลัต

ข้อมูล

ข้อมูลการสนทนาที่ใช้ในการศึกษามาจากคลังข้อมูลการสนทนาภาษาไทยชุดมิสเตอร์โอ (Mister O Corpus)⁵ ในงานวิจัยนี้จะเลือกใช้ข้อมูลการสนทนา 2 ชุด ได้แก่ 1) การสนทนาแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กำหนดให้ครูและนักเรียนเพศหญิง จำนวน 2 คน เล่าเหตุการณ์ที่รู้สึกประหลาดใจ (surprised) มากที่สุด ความยาวประมาณ 5 นาที จำนวน 9 คู่ ความยาว 50.4 นาที และ 2) การสนทนาแบบเน้นภารกิจ กำหนดให้ครูและนักเรียนเพศหญิง จำนวน 2 คน เรียงภาพการ์ตูนจำนวน 15 ภาพ คำสั่งระบุ ว่าจะให้เรียงรูปภาพการ์ตูนที่ได้รับให้เป็นเรื่องราวที่มีสัมพันธ์ภาพและสมเหตุสมผล ใช้ระยะเวลาานเท่าใดก็ได้ ในบัตรภาพมีตัว การ์ตูน 3 ตัว ได้แก่ ตัวการ์ตูน Mister O ตัวการ์ตูนตัวใหญ่ และตัวการ์ตูนตัวเล็ก ทั้งนี้จะไม่มีการตอบหรือเนื้อเรื่องที่ถูกต้องกำหนดไว้แต่มีเส้นเรื่องหลักคือ ตัวการ์ตูน Mister O พยายามจะข้ามหน้าผาโดยอาศัยความช่วยเหลือจากตัวการ์ตูนอีกสองตัว (Panpothong & Phakdeephasook, 2018 : 4) จำนวน 9 คู่ ความยาว 94.9 นาที

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการครอบครองการสนทนาในการสนทนาระหว่างครูกับนักเรียน พบว่าครูครอบครองการสนทนาในด้าน ความยาวของผลัตและด้านการลำดับผลัต ส่วนด้านการมีส่วนร่วม ครูและนักเรียนต่างฝ่ายต่างพยายามกล่าวแทรกและกล่าวพร้อม กันเพื่อชิงผลัตจากคู่สนทนา ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษานี้ในมิติต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การครอบครองการสนทนาในด้านความยาวของผลัต

การครอบครองการสนทนาในด้านความยาวของผลัตคือการที่ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้พื้นที่หรือครอบครองพื้นที่ มากกว่าอีกฝ่ายในขณะที่ปฏิสัมพันธ์กัน ผลการศึกษาพบว่า ครูเป็นฝ่ายที่ใช้พื้นที่ในการปฏิสัมพันธ์มากกว่านักเรียน ดังนั้นจะเสนอ ความถี่ในแผนภูมิต่อไปนี้

⁵ คลังข้อมูลนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่าง Japan Women's University ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กับ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับการสนับสนุนจาก Grant-in-Aid for Scientific Research ของ Japan Society for the Promotion of Science (JSPS) จัดทำคลังข้อมูลนี้ขึ้นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2555 เพื่อใช้ศึกษาเปรียบเทียบประเด็นในการ ปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ กับภาษาอื่น ได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษอเมริกัน ภาษาเกาหลี ภาษาอารบิกที่ใช้ในลิเบีย ภาษาไทย ภาษาจีนแมนดาริน และภาษา มอริออคัน

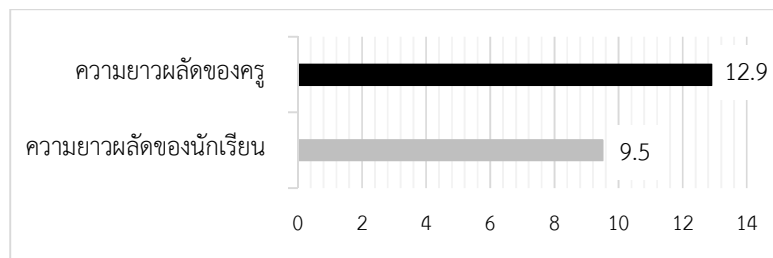

Chart 1 Average turn length of teachers and students

จากแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ครูมีความยาวของผลัดโดยเฉลี่ยมากกว่านักเรียน กล่าวคือ ครูมีความยาวของผลัด 12.9 คำต่อผลัด ส่วนนักเรียนมีความยาวของผลัด 9.5 คำต่อผลัด ความยาวของผลัดโดยเฉลี่ยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ในขณะที่ครูกับนักเรียนปฏิสัมพันธ์กัน ครูเป็นฝ่ายครอบครองการสนทนาในด้านความยาวของผลัด

2. การครอบครองการสนทนาในด้านการมีส่วนร่วม

การครอบครองการสนทนาในด้านการมีส่วนร่วมคือการที่ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชิงพื้นที่หรือชิงผลัดจากผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่ายโดยการกล่าวแทรกและกล่าวพร้อมกันจนเป็นเหตุให้ผู้ที่กำลังพูดอยู่ไม่สามารถครองผลัดต่อจนจบได้ ผลการศึกษาจะนำเสนออัตราความถี่ในแผนภูมิต่อไปนี้

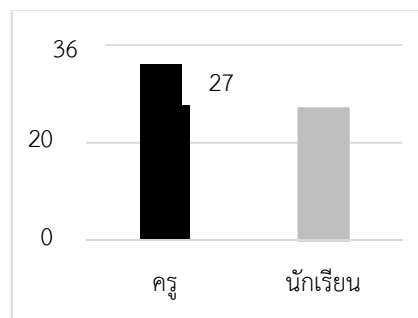

Chart 2 Frequency rate of interruption and simultaneous speech of teachers and students

จากแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ครูกล่าวแทรกและกล่าวพร้อมกันในอัตราความถี่สูงกว่านักเรียนไม่มากนัก กล่าวคือ ครูกล่าวแทรกและกล่าวพร้อมกัน 36 ครั้ง ส่วนนักเรียนกล่าวแทรกและกล่าวพร้อมกัน 27 ครั้ง อัตราความถี่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูและนักเรียนต่างฝ่ายต่างพยายามจำกัดสิทธิ์ไม่ให้คู่สนทนาครองผลัด

3. การครอบครองการสนทนาในด้านการลำดับผลัด

การครอบครองการสนทนาในด้านการลำดับผลัดคือการที่ผู้ร่วมสนทนาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำทางหรือควบคุมการกระทำของผู้ร่วมสนทนาอีกฝ่าย (Linell et al., 1988) หรือก็คือการควบคุมทิศทางการปฏิสัมพันธ์ (Itakura, 2001)

ผลการศึกษาพบว่า ครูมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดสูงกว่านักเรียน กล่าวคือ ครูมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดเท่ากับ 3,018 ส่วนนักเรียนมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดเท่ากับ 2,672 ผู้วิจัยจะแบ่งการนำเสนอเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชนิดของผลัดที่ครูใช้ในอัตราความถี่สูงและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่านักเรียน และ 2) ชนิดของผลัดที่นักเรียนใช้ในอัตราความถี่สูงและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่าครู ดังจะนำเสนอรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ชนิดของผลัดที่ครูใช้ในอัตราความถี่สูงและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่านักเรียน

ชนิดผลัดของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผลัดที่มีพลังหรือเป็นผลัดที่ต้องการคำตอบจากคู่สนทนา ผู้วิจัยจะนำเสนอชนิดของผลัด ความถี่ และค่าน้ำหนักพลังของผลัดในตารางต่อไปนี้

Table 2 Types of turns in which the teacher has a greater power weight of the turn than the student⁶

No.	Type of conversational turn	Symbol	Weight	Teacher		Student		Difference
				Frequency	Weight	Frequency	Weight	
1.	Turn linked to the interlocutor's adjacent turn + strong (ผลัดที่เชื่อมคู่ถ้อย+มีพลัง)	< >	4	305	1,220	152	608	> 612
2.	Turn linked to the speaker's own preceding turn by repetition, reformulation, or continuation + strong (ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเอง : กล่าวซ้ำ/สรุป/ต่อเนื่อง+มีพลัง)	= >	4	24	96	5	20	> 76
3.	Turn linked to the non-local turn + strong (ผลัดที่ไม่เชื่อมโยงกับผลัดใกล้เคียง+มีพลัง)	..>	5	21	105	7	35	> 70
4.	Turn linked to the speaker's own preceding turn by repetition, reformulation, or continuation + weak (ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเอง : กล่าวซ้ำ/สรุป/ต่อเนื่อง+มีพลังน้อย)	= ^	3	23	69	12	36	> 33
5.	Turn linked to the speaker's own preceding turn by ignoring the interlocutor + strong (ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเอง : ไม่สนใจคู่สนทนา+มีพลัง)	< = >	5	8	40	3	15	> 25
6.	Deferring question (ผลัดที่ถามแบบคล้อยตาม)	—>	2	32	64	25	50	> 14
7.	Turn linked to the interlocutor's preceding turn by remarking on, or challenging + strong (ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของคู่สนทนา : แสดงความเห็น/ค้าน+มีพลัง)	:>	5	2	10	0	0	> 10
8.	Turn linked to the non-local turn + weak (ผลัดที่ไม่เชื่อมโยงกับผลัดใกล้เคียง+มีพลังน้อย)	..^	4	18	72	16	64	> 8

จากตารางข้างต้น ชนิดของผลัดที่ครูใช้ในอัตราความถี่สูงและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่านักเรียนมี 8 ชนิด ได้แก่ 1) ผลัดที่เชื่อมคู่ถ้อยและมีพลัง 2) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเองโดยการกล่าวซ้ำ สรุป หรือกล่าวต่อเนื่องและมีพลัง 3) ผลัดที่ไม่เชื่อมโยงกับผลัดใกล้เคียงและมีพลัง 4) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเองโดยการกล่าวซ้ำ สรุป หรือกล่าวต่อเนื่องและมีพลังน้อย 5) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนโดยไม่สนใจคู่สนทนาและมีพลัง 6) ผลัดที่ถามแบบคล้อยตาม 7) ผลัดที่เชื่อมผลัด

⁶ ผู้วิจัยใช้ชื่อเรียกชนิดของผลัด โดยปรับมาจากงานของ Linell et al. (1988)

ก่อนหน้าของคู่สนทนาเพื่อแสดงความเห็นหรือคัดค้านและมีพลัง และ 8) ผลัดที่ไม่เชื่อมโยงกับผลัดใกล้เคียงและมีพลังน้อยตามลำดับ ในที่นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอชนิดของผลัด 2 ลำดับแรก ดังต่อไปนี้

1) ผลัดที่เชื่อมกับคู่ถ้อยและมีพลังหรือเป็นผลัดที่ต้องการคำตอบจากคู่สนทนา เป็นผลัดที่ครูใช้ในอัตราความถี่สูงสุดและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่านักเรียนอย่างเห็นได้ชัด ผลัดนี้มีค่าน้ำหนักพลังของผลัดเท่ากับ 4 ครูใช้ผลัดชนิดนี้จำนวน 305 ครั้ง จึงมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1,220 ส่วนนักเรียนใช้จำนวน 152 ครั้ง จึงมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 608

ตัวอย่างที่ 1 ผลัดที่เชื่อมกับคู่ถ้อยและมีพลัง (< >)

ลำดับ	ผลัดการสนทนา	สัญลักษณ์	น้ำหนัก
➡ 12. TT4:	=...อู๋ เนียไป-เวลาไป-เที่ยวไปเห็นวัฒนธรรม= =อื่นอื่น อะแต่หนูเรียนเอกอะไรอะคะ	< >	4
13. TS7:	เอก (สาขาวิชาด้านภาษา) ค่ะ	<	2
➡ 14. TT4:	เออเวลาเรียนเอก (สาขาวิชาด้านภาษา)= =รู้สึกเวลาเราเรียนประวัติศาสตร์หรือว่า= =อะไรของเค้าหยังเงี้ย รู้สึกแบบ มีอะไร= =เซอร์ไพรส์ในวัฒนธรรมของเค้ามะ	< >	4
15. TS7:	หนูก็เฉยเฉยหมด...	—	1

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการสนทนาแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (T07) ในผลัดที่ 12 ครูพยายามนึกเรื่องประหลาดใจและถามนักเรียนกลับว่า “หนูเรียนเอกอะไรอะคะ” ซึ่งเป็นผลัดที่มีพลังและมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 หลังจากนั้นนักเรียนตอบสาขาที่ตนเรียน เมื่อครูได้รับคำตอบแล้ว ในผลัดที่ 14 ครูต้องการแนะแนวทางให้นักเรียนนึกเรื่องประหลาดใจได้โดยใช้ผลัดที่มีพลังเพื่อถามนักเรียนต่อว่า นักเรียนเรียนประวัติศาสตร์หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาษานั้นแล้ว มีเรื่องประหลาดใจหรือไม่ ในผลัดที่ 15 นักเรียนตอบว่า “หนูก็เฉยเฉยหมด...” ซึ่งเป็นคำตอบที่ครูไม่ได้คาดหวังจะได้รับ

2) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเองโดยการกล่าวซ้ำ สรุปร หรือกล่าวต่อเนื่องและมีพลัง เป็นผลัดที่ครูใช้ในอัตราความถี่สูงและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่านักเรียนเป็นอย่างมาก ผลัดนี้มีค่าน้ำหนักพลังของผลัดเท่ากับ 4 ครูใช้ผลัดชนิดนี้จำนวน 24 ครั้ง จึงมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดเท่ากับ 96 ส่วนนักเรียนใช้ 5 ครั้ง จึงมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 20

ตัวอย่างที่ 2 ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเองโดยการกล่าวซ้ำและมีพลัง (= >)

ลำดับ	ผลัดการสนทนา	สัญลักษณ์	น้ำหนัก
68. TT3:	แล้วเค้าไปเอามาจากไหนกันอะ	< >	4
69. TS5:	ค่ะ	—	1
➡ 70. TT3:	เขาไปเอามาจากไหน	= >	4
71. TS5:	เค้าไป...ซ้อปบั้งกัน...	<	2

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (T05) ในผลัดที่ 68 ครูใช้ผลัดที่มีพลังเพื่อถามนักเรียนเรื่องการจัดหาชุดของพิธีกรในงานเลี้ยงวันขึ้นปีใหม่ของภาควิชา ในผลัดที่ 69 นักเรียนใช้ถ้อยคำตอบขนาดสั้น “ค่ะ” ซึ่งไม่ใช่คำตอบที่ครูคาดหวังจะได้รับ ในผลัดที่ 70 ครูจึงกล่าวเชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเพื่อถามคำถามเดิมอีกครั้ง ผลัดนี้เป็นผลัดที่มีพลังจึงมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4

จะเห็นว่านอกจากครูจะมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่านักเรียนแล้ว ชนิดของผลัดที่ครูใช้และมีค่าน้ำหนักมากกว่านักเรียนก็เป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ เนื่องจากชนิดของผลัดกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผลัดที่มีพลัง ลักษณะการเชื่อมโยงความจะมีทั้งการเชื่อมกับคู่ถ้อยและไม่เชื่อมกับคู่ถ้อย ได้แก่ 1) ผลัดที่เชื่อมกับคู่ถ้อย 2) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเองโดยการกล่าวซ้ำ สรุปร หรือกล่าวต่อเนื่อง 3) ผลัดที่ไม่เชื่อมโยงกับผลัดใกล้เคียง 4) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนโดยไม่สนใจคู่สนทนา 5) ผลัดที่เชื่อม

ผลัดก่อนหน้าของคู่สนทนาเพื่อแสดงความเห็นหรือคัดค้าน กรณีที่เป็นผลัดที่มีพลังน้อย ครูมีแนวโน้มที่จะใช้แบบไม่เชื่อมกับคู่ถ้อยได้แก่ 1) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเองโดยการกล่าวซ้ำ สรุปร หรือกล่าวต่อเนื่อง และ 2) ผลัดที่ไม่เชื่อมโยงกับผลัดใกล้เคียง ส่วนการถามแบบคล้ายตามเป็นผลัดที่เชื่อมกับคู่ถ้อยคำแต่มีพลังน้อยกว่าผลัดของคู่สนทนา อย่างไรก็ตาม ผลัดชนิดนี้ก็ยังต้องการคำตอบจากคู่สนทนา

3.2 ชนิดของผลัดที่นักเรียนใช้ในอัตราความถี่สูงและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่าครู ชนิดผลัดของกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผลัดที่มีพลังน้อยหรือก็คือเป็นผลัดที่ผู้พูดยืนยันบางสิ่งบางอย่างหรือชวนให้คู่สนทนาตอบ ผู้วิจัยจะนำเสนอชนิดของผลัด ความถี่ และค่าน้ำหนักพลังของผลัดในตารางต่อไปนี้

Table 3 Types of turns in which the student has a greater power weight of the turn than the teacher⁷

No.	Type of conversational turn	Symbol	Weight	Teacher		Student		Difference
				Frequency	Weight	Frequency	Weight	
1.	Minimal response (ถ้อยคำตอบขนาดเล็ก)	<	2	76	152	229	458	< 306
2.	Turn linked to the interlocutor's adjacent turn + weak (ผลัดที่เชื่อมคู่ถ้อย+มีพลังน้อย)	< $\wedge$	3	349	1,047	380	1,140	< 93
3.	Turn linked to the speaker's own preceding turn by ignoring the interlocutor + weak (ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเอง : ไม่สนใจคู่สนทนา+มีพลังน้อย)	< = $\wedge$	4	5	20	13	52	< 32
4.	Inadequate response (หน่วยตอบที่ไม่เพียงพอเหมาะสม/คู่สนทนาไม่ได้คาดหวัง)	—	1	29	29	55	55	< 26
5.	Turn opening the topic (ผลัดที่ใช้เปิดประเด็น)	(>)	3	4	12	10	30	< 18
6.	Turn closing the topic (ผลัดที่ใช้ปิดประเด็น)	<)	3	11	33	15	45	< 12
7.	Turn linked to the interlocutor's preceding turn by remarking on, or challenging + weak (ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของคู่สนทนา : แสดงความเห็น/ค้าน+มีพลังน้อย)	: $\wedge$	4	5	20	8	32	< 12

จากตารางข้างต้น ชนิดของผลัดที่นักเรียนใช้ในอัตราความถี่สูงและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่าครูมี 7 ชนิด ได้แก่ 1) ถ้อยคำตอบขนาดเล็ก 2) ผลัดที่เชื่อมคู่ถ้อยและมีพลังน้อย 3) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของตนเองโดยไม่สนใจคู่สนทนาและมี

⁷ ผู้วิจัยใช้ชื่อเรียกชนิดของผลัด โดยปรับมาจากงานของ Linell et al. (1988)

พลังน้อย 4) หน่วยตอบที่ไม่ได้คาดหวัง 5) ผลัดที่ใช้เปิดประเด็น 6) ผลัดที่ใช้ปิดประเด็น และ 7) ผลัดที่เชื่อมผลัดก่อนหน้าของคู่สนทนาเพื่อแสดงความเห็นหรือคัดค้านและมีพลังน้อย ตามลำดับ ในที่นี้จะนำเสนอชนิดของผลัด 2 ลำดับแรก ดังนี้

1) **ถ้อยคำตอบขนาดสั้น** เป็นผลัดที่นักเรียนมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่าครูอย่างเห็นได้ชัด ผลัดนี้มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 นักเรียนใช้จำนวน 229 ครั้ง จึงมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 458 ส่วนครูใช้จำนวน 76 ครั้ง จึงมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 152

ตัวอย่างที่ 3 ถ้อยคำตอบขนาดสั้น (>)

ลำดับ	ผลัดการสนทนา	สัญลักษณ์	น้ำหนัก
103. TT10:	อ้า::ฉันจะลองไปหาไม่เอา	<Λ	3
104. TS19:	แล้วเจอไม้อั้ม	<Λ	3
105. TT10:	แล้วก็:: อันนี้แหมะ	< >	4
➔ 106. TS19:	เออใช่ใช่	<	2

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการสนทนาแบบเน้นภารกิจ (T19) ในผลัดที่ 103 ครูเสนอให้ตัวการ์ตูนในบัตรภาพลองไปหาไม้ และนักเรียนก็เสนอต่อว่า ตัวการ์ตูนเจอไม้อั้มแล้วก็อึ้ม ในผลัดที่ 105 ครูใช้ผลัดที่มีพลังถามนักเรียนว่า “แล้วก็อันนี้แหมะ” นักเรียนใช้คำตอบขนาดสั้น “เออใช่ใช่” เพื่อแสดงความเห็นด้วยกับความเห็นของครู

2) **ผลัดที่เชื่อมคู่ถ้อยและมีพลังน้อย** เป็นผลัดที่นักเรียนใช้ในอัตราความถี่สูงสุดและมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดมากกว่าครู ผลัดนี้มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 นักเรียนใช้จำนวน 380 ครั้ง จึงมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1,140 ส่วนครูใช้จำนวน 349 ครั้ง จึงมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1,047

ตัวอย่างที่ 4 ผลัดที่เชื่อมคู่ถ้อยและมีพลังน้อย (<Λ)

ลำดับ	ผลัดการสนทนา	สัญลักษณ์	น้ำหนัก
110. TT3:	แล้วพี่ปริญาโทเคยเจอเขามาก่อนแหมะ	< >	4
111. TS5:	เคย::	<	2
112. TT3:	! พี่ A: นะ	< >	4
➔ 113. TS5:	เจออ้อพี่ A เคยเจอค่ะเพราะว่า= =หนูช่วย J จัดงาน แล้วก็ อึ้ม::	<Λ	3
114. TT3:	ไปนั่งคุยกับพี่ A ครึ่งนึง	x	BC
= TS5:		=	=

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการสนทนาแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (T05) ครูใช้ผลัดที่มีพลังถามนักเรียนว่า “เออแล้วพี่ปริญาโทเคยเจอเขามาก่อนแหมะ” นักเรียนตอบคำถามครูด้วยคำตอบที่เพียงพอเหมาะสมว่า “เคย” ครูใช้ผลัดที่มีพลังถามต่อว่ารู้จักพี่ A หรือไม่ “พี่ A นะ” ในผลัดที่ 113 นักเรียนตอบคำถามครูด้วยถ้อยคำที่เพียงพอเหมาะสมคือ “เจออ้อพี่ A เคยเจอค่ะ” และให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “เพราะว่าหนูช่วย J จัดงาน แล้วก็ไปนั่งคุยกับพี่ A ครึ่งนึง ผลัดที่ 113 จึงเป็นผลัดที่เชื่อมคู่ถ้อยและมีพลังน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3

เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักพลังของผลัด ชนิดของผลัด และลักษณะการเชื่อม จะเห็นว่าครูมีค่าน้ำหนักพลังของผลัดสูงกว่านักเรียน ครูมีแนวโน้มที่จะใช้คำถามหรือ “ผลัดที่มีพลัง” ในอัตราความถี่สูงกว่านักเรียน ด้านลักษณะการเชื่อม ครูใช้ผลัดที่เชื่อมกับผลัดของคู่สนทนาที่เป็นคู่ถ้อย เชื่อมกับผลัดที่ไม่ใช่คู่ถ้อย และเชื่อมกับผลัดที่ได้กล่าวมาก่อนหน้าในการสนทนา ส่วนนักเรียนใช้ผลัดที่กล่าวยืนยันและผลัดที่ชวนให้คู่สนทนาตอบหรือ “ผลัดที่มีพลังน้อย” ในอัตราความถี่สูงกว่าครู ด้านลักษณะการเชื่อม นักเรียนใช้ผลัดที่เชื่อมกับผลัดของคู่สนทนาที่เป็นคู่ถ้อยมากกว่าการเชื่อมลักษณะอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ลักษณะการปฏิสัมพันธ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ครูครอบครองการสนทนาในด้านการลำดับผลัด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ครูเป็นฝ่ายนำทางหรือควบคุมทิศทางเมื่อปฏิสัมพันธ์กันกับนักเรียน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการครอบครองการสนทนากับปัจจัยเรื่องสถานภาพ ผู้วิจัยเลือกคู่ความสัมพันธ์ครู-นักเรียนเป็นตัวแทนคู่สนทนาที่มีสถานภาพต่างกัน ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นการสนทนาแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสนทนาแบบเน้นภารกิจจากคลังข้อมูลการสนทนาภาษาไทยชุดมิตเตอร์โอ แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการศึกษาคือสนทนาวิเคราะห์และนำแนวคิดของ Linell et al. (1988) และ Itakura (2001a, 2001b) มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาผลการวิจัยมี 2 ประการที่สำคัญดังนี้

ประการแรก งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยสถานภาพทางสังคมมีผลต่อการครอบครองการสนทนาในสังคมไทยโดยภาพรวม กล่าวคือ เมื่อพิจารณามิติด้านความยาวของผลัดและด้านการลำดับผลัด ครูผู้ซึ่งมีสถานภาพสูงกว่าเป็นผู้ครอบครองการสนทนาด้านความยาวของผลัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูเป็นฝ่ายที่ควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่ในการปฏิสัมพันธ์ ส่วนด้านการลำดับผลัดครูเป็นผู้ครอบครองการสนทนาในด้านการลำดับผลัด อันแสดงให้เห็นว่าครูเป็นฝ่ายที่นำทางหรือควบคุมทิศทางการสนทนา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า ผู้ที่มีสถานภาพสูงกว่าในสังคมไทยจะเป็นฝ่ายครอบครองการสนทนา

ประการที่สอง หากพิจารณาจากความถี่ของการกล่าวแทรกและการกล่าวพร้อมกันทั้งในการสนทนาแบบเน้นภารกิจและการสนทนาแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จะเห็นว่าครูและนักเรียนกล่าวแทรกและกล่าวพร้อมกันในอัตราความถี่ที่ไม่ต่างกันมากนัก อันแสดงให้เห็นว่า นักเรียนซึ่งมีสถานภาพต่ำกว่าซึ่งผลัดเพื่อครอบครองพื้นที่ในการปฏิสัมพันธ์เช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้มีข้อสันนิษฐานว่า ครูและนักเรียนมีแนวโน้มที่จะมีระยะห่างเชิงอำนาจน้อยลง ในปัจจุบันนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Sinlarat, 2014) ครูมีบทบาทหลักเป็นผู้สนับสนุน คอยแนะแนวทางให้แก่นักเรียน และสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสมิฉะนั้นจึงมีบรรยากาศที่ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิสัมพันธ์เท่ากัน

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า บทบาทของครูและนักเรียนในสังคมไทยมีส่วนคล้ายกับครูและนักเรียนในสังคมญี่ปุ่นตามที่ Ueno (2012) ได้อธิบายไว้ แม้ว่าครูจะเป็นฝ่ายครอบครองการสนทนามากกว่า แต่ครูและนักเรียนในสังคมไทยจะมีบทบาทคล้ายพ่อและแม่ที่คอยให้คำชี้แนะ ซึ่งคล้ายกับในสังคมญี่ปุ่น แต่ต่างกับครูและนักเรียนในสังคมลิเบีย ครูและนักเรียนในสังคมลิเบียมีระยะห่างเชิงอำนาจค่อนข้างมากในลักษณะของผู้นำและผู้ตาม (Mayouf, 2014) อย่างไรก็ตาม ครูและนักเรียนในสังคมไทยและญี่ปุ่นอาจมีระยะห่างเชิงอำนาจไม่มากเช่นนั้น

งานวิจัยด้านวัจนกรรมแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสถานภาพมีผลต่อเรื่องการแสดงวัจนกรรม หรือกลวิธีในการแสดงวัจนกรรมต่าง ๆ (Am-Ugson, 2007; Bunnag, 2007; Vatcharasuwan, 2004; Patcharatmora, 2001; Panpothong, 2001) งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาการสนทนาที่ชี้ให้เห็นว่า สถานภาพไม่ได้มีผลต่อกลวิธีแสดงวัจนกรรมเท่านั้น แต่มีผลต่อกลไกการสนทนาด้วย

จากการศึกษาวิจัยด้านการครอบครองการสนทนาในภาษาไทย นอกจากประเภทการสนทนา (Rasikawan, 2001) แล้ว งานวิจัยนี้ก็สะท้อนให้เห็นว่า สถานภาพทางสังคมเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการครอบครองการสนทนาในภาษาไทยด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ปัจจัยด้านความสนิทสนมกันระหว่างผู้ร่วมสนทนาอาจมีผลต่อการครอบครองการสนทนาด้วย ทั้งนี้ อาจจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาการครอบครองการสนทนาในภาษาไทยต่อไป

References

- Adelswärd, V., Aronsson, K., Jönsson, L., & Linell, P. (1987). The unequal distribution of interactional space : Dominance and control in courtroom interaction. *Text*, 7, 313-346.
- Am-Ugson, P. (2007). *The strategies of cancellation in Thai : A case study of hearer of different status*. Master Thesis, M.A. in Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Bandhumedha, N. (1998). Thai views of man as a social being. In Pongsapich, A. (Ed.), *Traditional and changing Thai world view*, Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Bilous, F.R., & Krauss, R.M. (1988). Dominance and accommodation in the conversational behaviours of same- and mixed-gender dyads. *Language & Communication*, 8(3-4), 183-194.
- Bunnag, O. (2007). *Strategies for expressing disappointment in Thai to hearers of different social status : a case study of university students*. Master Thesis, M.A. in Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)

- Greif, E.B. (1980). Sex differences in parent-child conversations. *Women's Studies International Quarterly*, 3(2-3), 253-258.
- Gunnarsson, B. (1997). Women and men in the academic discourse community. In Kotthoff, H. and Wodak, R. (Eds.), *Communicating gender in context*, pp. 219-248, Amsterdam: John Benjamins.
- Gustavsson, L. (1988). *Language taught and language used : dialogue processes in dyadic lessons of Swedish as a second language compared with non-didactic conversations*. Doctoral Dissertation, Linköpings Universitet, Sweden.
- Hasanam, N. (2015). *Backchannels adopted by participants of equal status in Thai conversation*. Master Thesis, M.A. in Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Itakura, H. (2001). Describing conversational dominance. *Journal of Pragmatics*, 33(12), 1859-1880.
- Itakura, H. (2001). *Conversational Dominance and Gender: A Study of Japanese Speakers in First and Second Language Contexts*. Amsterdam: John Benjamins.
- Itakura, H., & Tsui, A.B.M. (2004). Gender and Conversational Dominance in Japanese Conversation. *Language in Society*, 33(2), 223-248.
- Kollock, P., Blumstein, P., & Schwartz, P. (1985). Sex and Power in Interaction: Conversational Privileges and Duties. *American Sociological Review*, 50, 34-46.
- Linell, P. (1998). *Approaching dialogue: Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. Amsterdam: J. Benjamins.
- Linell, P., & Gustavsson, L. (1987). *Initiativ och respons: om dialogens dynamik, dominans och koherens*. Linköping: Univ.
- Linell, P., Gustavsson, L., & Juvonen, P. (1988). Interactional dominance in dyadic communication: A presentation of initiative-response analysis. *Linguistics*, 26, 415-442.
- Mayouf, M.A. (2014). Discourse modalities that reflect different interactants' status in Arabic teacher/student and student/student task-oriented dialogues in Libya. In *Language, Time and Space*, Sociolinguistics Symposium 20, June 15-18, 2014. Jyväskylä, Finland.
- Panpothong, N. (2001). Thai ways of saying 'no' to a request. *Manusya*, 4(2), 63-76.
- Panpothong, N., & Phakdeephassook, S. (2018). Task-based conversation in Thai and related socio-cultural factors: A case study of the Thai Mister O Corpus. *Language and Linguistics*, 36, 1-30. (In Thai)
- Panyametheekul, S. (2006). Conversational Dominance in a Thai Chat Room. In *Wisdom and Dynamism in the Global Context*, International Conference on Thai Language and Literature, November 12, 2006. Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Patcharatmora, J. (2001). *A study of making apologies in Thai by speakers of different social status*. Master Thesis, M.A. in Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Rasikawan, N. (2001). *Conversational Dominance in Formal and Informal Communicative Situations*. Master Thesis, M.A. in Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Sacks, H., Schegloff, E.A., & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organisation of turn-taking for conversation. *Language*, 50(4), 696-735.
- Saisuwan, P. (2017). Conversational dominance in Thai male and female speech. In Prasithrathsint, A. (Ed.), *A collection of research papers in sociolinguistics and ethnolinguistics*, pp. 298-331, Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Sinlarat, P. (2014). *Prawat Kansueksa Thai : Mong Phan Yuk Samai Khong Rongrian ; Kansueksa Kap Sangkhom Thai : Mong Phan Yuk Samai Khong Kan Phatthana*. [Thai educational history: From the perspective of the era of school; Education and Thai Society: From the perspective of the era of development]. Bangkok: College of Education, Dhurakij Pundit University. (In Thai)

- Smuckam, S. (1998). Thai peasant world view. In Pongsapich, A. (Ed.), *Traditional and changing Thai world view*, p. 166, Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Suphab, S. (1991). *Sangkhom Lae Watthanatham Thai : Khaniyom Khropkhrua Satsana Prapheni*. [Thai society and culture: values, family, religion, traditions]. Bangkok: Thai Wattana Panit. (In Thai)
- Tanasitisurachot, N. (2002). *Topic shift devices in Thai conversation*. Master Thesis, M.A. in Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Tannen, D. (1984/2005). *Conversational style: Analyzing talk among friends*. New York: Oxford University Press.
- Tannen, D. (1994). *Gender and Discourse*. New York: Oxford University Press.
- The Royal Institute. (2014). *Photchananukrom Sap Phasasat (Phasasat Prayuk)*. [Linguistic Dictionary (Applied Linguistic)]. Bangkok: The Royal Institute. (In Thai)
- Ueno, K. (2012). Role interaction in a vertical relationship: An analysis of questions in Japanese teacher-student conversations. In *Language and the city*, Sociolinguistics Symposium 19, August 21-24, 2012. Freie Universität Berlin, Germany.
- Vatcharasuwan, P. (2004). *The act of disagreeing in Thai by speakers of different social status : The case of teachers and students*. Master Thesis, M.A. in Arts, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Wannaprasert, C. (1979). *Sangkhom Thai*. [Thai society]. Pattani: Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus. (In Thai)
- West, C. & Garcia, A. (1988). Conversational shift work: A study of topical transitions between women and men. *Social Problems*, 35, 551-575.
- Zimmerman, D.H. & West, C. (1975). Sex Roles, Interruptions and Silences in Conversation. In Thorne, B., and Henley, N. (Eds.), *Language and Sex: Difference and Dominance*, pp. 105-129, Rowley, Mass.: Newbury House Publishers.

ภาคผนวก

สัญลักษณ์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้รับมาจากงานวิจัยของ Tanasitisurachot (2002) และ Sacks et al. (1974) ดังตารางต่อไปนี้

Table 4 Transcript symbols

	Definition	Symbol
Characteristics of speaking	Interruption/Overlap	[
	Self-repair	-
	Prolonged sound	::
Unit-final intonation	Falling intonation	.
	Rising intonation	?
	Slightly rising intonation to continue the utterance.	,
Limitation	Indication of continuity of wording due to page constraints.	=
	Unclear utterance.	(x)
Identification and explanation of the example	Teacher is a representative of higher status. "Thai teacher" is abbreviated as "TT".	TT
	Student is a representative of lower status. "Thai student" is abbreviated as "TS".	TS
	Teacher's utterance range is mentioned.	
	Student's utterance range is mentioned.	